

Volum editat de Corina Giurgiu

© 2017 by Editura ADENIUM

Accastă carte este protejată de legile copyrightului. Reproducerea, multiplicarea, punerea la dispoziția publică, precum și alte fapte similare efectuate fără permisiunea deținătorului copyrightului constituie încălcări legislative cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

OMAGIU. Dumistrăcel, Stelian

Împotriva derivei: volum omagial Stelian Dumistrăcel '80:

cu 30 de scrisori ale omagiatului către revista „Timpul” /

Asociația Studenților Jurnaliști din Iași. - Iași: Adenium, 2017

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-742-252-8

I. Asociația Studenților Jurnaliști (Iași)

821.135.1

Asociația Studenților Jurnaliști din Iași

ÎMPOTRIVA DERIVEI

Volum omagial Stelian Dumistrăcel '80

Cu 30 de scrisori ale omagiatului către revista
„TIMPUL”

Cuprins

PARTEA I

Omagiu

Scrisoare de mulțumire către dragul nostru profesor	
Stelian Dumistrăcel	9
Curriculum vitae	13
Titluri, distincții; omagii	17
Publicații	27
Volume publicate	28
Publicistică	31
Evocări	45
Texte omagiale	49
Dan S. Stoica, <i>Défense et illustration</i>	49
Marius-Adrian Hazaparu, <i>Profesor cu distincție</i>	55
Marius-Adrian Hazaparu, <i>Stelian Dumistrăcel</i> <i>asupra specificului limbajului publicistic</i> <i>și asupra „funcției fatice”</i>	59
Cristinel Munteanu, <i>Un veritabil tratat de lingvistică</i> <i>a textului</i>	73
Din corespondență	81
Șarje amicale	93

PARTEA A II-A

30 de scrisori către revista „Timpul”

Prezentare 97

Cele 30 de scrisori:

1. „Iașul” sau „Iașiul”? (99) 2-3. Limba ca viețuitoare (103)
4. Arieratele cusururi (109) 5. Folosire abuzivă (113) 6. Ne mai hrănim românește? (117) 7. Tradiționale? (121) 8. Mare și mic (125) 9. Cu mic, cu mare (129) 10. De sezon: revelationul (133) 11-12. Investiția și veșmintele (139) 13. Personale (145) 14. Termenii unei polemici (149) 15. Grantul și Sir Effingham (153) 16. Prin și pentru vorbitor (157) 17. Academii (161) 18. Casație? (165) 19. Care Palade? (169) 20-21. Răsucirea metaforei (173) 22. Soarta mocanului (181) 23. Gazetarul [Eminescu]: registre stilistice (185) 24. Un catalizator: „haideți!” (191) 25. Revenirea exploatației (195) 26-27. Țesături (199) 28. Boii și carul (207) 29. Subversive (211) 30. Pâine amară? (215)

ANEXĂ

Articole tematice apărute în diverse publicații 221

Interviuri 257

Fotografii 305

PARTEA I

Omagiu

Scrisoare de mulțumire către dragul nostru profesor Stelian Dumistrăcel

La fel ca mulți alți absolvenți de Jurnalism de la Iași, și noi l-am cunoscut pe domnul profesor Stelian Dumistrăcel în fața catedrei, la cursuri de neuitat, unde limba română și discursul jurnalistic au prioritate și sunt tratate cu cel mai mare interes și respect. Ne bucură faptul că domnul profesor a fost mereu aproape de Asociația Studenților Jurnaliști. Amintirile de la Colindul ASJ, de la *Ce mai faci, profesore?* sau cele de la vizitele „la Institut” ne rămân foarte dragi. Trebuie să recunoaștem că poveștile și sfaturile cele mai interesante le-am auzit dincolo de catedră, când ne-am dat seama că profesorul nostru investește în prietenia cu studenții, că ține la noi și că adaptează orice situație și la nevoile noastre.

Mulțumirile fiecărui student care a trecut prin Asociația Studenților Jurnaliști sunt reunite și în inițiativa de a publica acest volum omagial. Orice student care l-a cunoscut pe domnul profesor Stelian Dumistrăcel are, cu siguranță, un cuvânt și o amintire pe care sperăm să le țină vii ca o formă de grațitudine pentru cel care ne este mai mult decât profesor – ne este un adevărat mentor. Stelian Dumistrăcel este,

asa cum declară și presa, unul dintre cei mai mari lingviști contemporani. Exemplul său este de-a dreptul impresionat: și-a dedicat viața pătrunderii și explicării limbii române, iar, de la catedră, ne-a împărtășit totul cu pasiune și dăruire, dar și cu umor! Contribuțiile sale, în special volumele de profil publicate, se înscriu în ansamblul ce instituie încrederea în progresul exprimării în limba română, în folioasele studierii funcționale a acesteia.

În cel mai modest mod posibil, suntem printre oamenii care au încercat să-i urmeze sfaturile. Prin cursurile pe care ni le-a predat, prin notele pe care ni le-a acordat, prin întâlnirile pe care i le datorăm, Profesorul ne-a arătat că trebuie să cunoaștem bine înainte de a critica, că limba este în continuă schimbare și dinamică, iar datoria noastră este să înțelegem de ce și cum se produce schimbarea. Personalitatea profesorului Dumitrăcel ne ajută să plasăm lumea limbii române în contextul jurnalismului și să promovăm ceea ce este valoros și corect.

Profesorul Stelian Dumitrăcel la 80 de ani! Parcă nu ne vine să credem, pentru că el ne apare mereu tânăr, cu un spirit care rezonază mereu cu noi, din primul an de facultate. De la catedră, profesorul Dumitrăcel ne-a demonstrat că se poate împrieteni cu noi, că dincolo de cursuri, note, examene sau mărituri de notă, se află un fost student care înțelege ce înseamnă să fii tânăr, la început de drumuri, dornic de a fi recunoscut, dornic de a primi din partea profesorilor apreciere echidistantă, corectă și pe măsura muncii.

Sărbătoritul nostru ne-a arătat de atâtea ori ce înseamnă eleganța discursului, ce înseamnă responsabilitatea limbii vorbite și răspunderea în fața propriei munci de jurnalist.

Cine vine în primul an de facultate la Jurnalism și ajunge la cursurile despre *Discursul jurnalistic* se poate considera norocos. Întâlnirea cu unul din cei mai mari lingviști contemporani este un adevărat eveniment și se imprimă în amintirile din studenție ca o marcă a formării noastre de viitori jurnaliști, oameni de comunicare, profesioniști ai marketingului sau ai comunicării publice.

Mulți dintre noi continuă să țină legătura cu profesorul chiar și după terminarea studiilor, pentru că prietenia este una valoroasă; de multe ori se întâmplă ca studenții să simtă nevoia să împărtășească succesul sau insuccesul cu Domnia Sa, iar acest lucru se datorează faptului că mereu rezonază cu studenții, că îi confruntă cu propria lor situație prin forța de reconciliere și prin puterea exemplului.

Acest volum este, în mod real, cartea profesorului Stelian Dumitrăcel, pentru că vorbește altfel despre personalitatea sa, despre un mare profesor dincolo de catedră. Îl veți cunoaște, poate, pe profesorul nostru drag, așa cum nu l-ați cunoscut încă. Dacă nu ați trecut pe la Jurnalism, s-ar putea să vă doriți să veniți, doar ca să-i fiți student.

Mulțumirile noastre se îndreaptă către revista de cultură contemporană TIMPUL și către editura Adenium, care ne-au susținut proiectul încă din faza de idee. De altfel, așa cum spune și titlul volumului, veți regăsi aici 30 de scrisori către TIMPUL. Sunt 30 de scrisori în TIMPUL nou, în edițiile TIMPULUI schimbat la față, de când prof. Daniel Șandru se ocupă de revistă și lasă să se întâmple în paginile revistei numai lucruri bune și să se publice texte semnate de nume mari.

Poate cel mai frumos cadou al nostru ar fi să promitem că nu ne oprim aici. Cartea mereu este acompaniată de film, iar cum noi avem aici un personaj demn de un scenariu cinematografic, ne-am dori ca viața și dăruirea domnului profesor Dumistrăcel să fie văzute la un moment dat și pe marele ecran.

Cu drag și gând curat,
Asociația Studenților Jurnaliști din Iași

Curriculum vitae

1. Numele și prenumele: Dumistrăcel, Stelian-Traian
2. Data și locul nașterii: 19 august 1937; Zvoriștea, jud. Suceava.

3. Absolvent al Facultății de Litere de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași (1958); doctor în filologie al aceleiași Universități (1974). Specializări și stagii de documentare în Germania (1967, 1969 și, ca bursier DAAD, 1975, 1991) și în Franța (1977). Conducător de doctorat la Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași, în specialitatea „filologie” (10 doctorate susținute și recunoscute, începând din anul 2001). Membru în comisii pentru acordarea titlului de „doctor”, respectiv de „doctor habilitat”, la Universitățile din Iași, București, Cluj-Napoca și Chișinău.

Membru în colegiul de redacție al revistei „Limba română” – Chișinău.

Principalele direcții de cercetare în actualitate: geografie lingvistică, frazeologie românească și generală; comunicare și pragmatică lingvistică.

4. Între 1958-1996, cercetător științific (principal) la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române. Cercetări în domeniul dialectologiei române și generale, al romanisticii, lexicologiei, al etnolisticii

Respect și al pragmaticii comunicării; aplicații în domeniul informatizării atlaselor lingvistice.

5. Profesor la Departamentul de Științele Comunicării și Jurnalistică de la Universitatea „Al.I. Cuza” între anii 1996-2006 (ieșirea la pensie); în prezent, predau cursuri la secțiile de licență și de masterat ale aceluiași Departament.

6. Reîncadrat la Institutul Philippide, între anii 2006-2014, după ieșirea la pensie din învățământ; în prezent, coordonator onorific al proiectului „Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina”.

7. Activitate în cadrul Institutului:

- coordonarea lucrărilor la proiectul *NALR. Moldova și Bucovina*, activitate din care a rezultat redactarea și publicarea a nouă volume din această serie, apărute între 1987 și 2014, și realizarea volumului de teorie a domeniului, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* (1997);

- colaborarea la revizia a trei volume din *Dicționarul limbii române*, serie nouă, apărute între anii 1987 și 1992;

- obținerea premiului „Timotei Cipariu” al Academiei Române pe anul 1978, pentru lucrarea *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*;

- obținerea a două granturi ale Academiei Române (nr. 4142/1995 și 5542/1996);

- lansarea (în 1993) și coordonarea proiectului „Graiurile românești de la est de Carpați. Socio- și etnotexte”, în colaborare cu Institutul de Lingvistică de la Chișinău al Academiei de Științe a Republicii Moldova; efectuarea de anchete de profil în 20 de localități din Moldova istorică

(în desfășurare). În cadrul acestui program, la al VII-lea Simpozion Național de Dialectologie, București, 15-17 octombrie 1992, am prezentat comunicarea „Împrumuturi lexicale rusești în graiurile de la est de Prut. Flux și reflux” (coautori: Doina Hreapcă, Valentina Corcimari și Ion-Horia Bîrleanu).

- membru în Comitetul Național Român pentru *Atlas linguarum Europae* și *Atlas linguistique roman* și colaborator la aceste proiecte internaționale. Participant la Congresele internaționale de lingvistică și filologie romanică de la București (1968) și de la Napoli (1974), la manifestări internaționale de românistică (München, 1993; Tübingen, 1995), la congrese de dialectologie romanică (Aix-en-Provence, 1974, Palermo, 1990), la Colocviile Comitetului Internațional pentru *Atlas linguistique roman* (Aussois, Franța, 1992; Barcelona, 1994; Grenoble, 1996) și la numeroase manifestări științifice desfășurate, după 1991, la Chișinău și la Bălți;

- șef de sector între anii 1970-1974;

- director adjunct onorific al Institutului între anii 1975 și 1984.

8. Publicații: autor a 10 volume, coautor la 10 volume; peste 200 de studii și articole din domeniul lingvisticii, tipărite în reviste de specialitate din țară și din străinătate: Franța („Revue de linguistique romane”), Germania („Balkan-Archiv”) și în volumele cu lucrările unor manifestări științifice internaționale desfășurate în aceste țări, ca și în Italia și Spania.

9. „Doctor Honoris Causa” al Universității „Dunărea de Jos”, Galați (2011) și al Universității „Alecu Russo”, Bălți, Republica Moldova (2012).

10. Membru al Uniunii Scriitorilor din România (2010).

Respect pentru 11. Referințe la publicații (selectiv):

- I. Coteanu, I. Dănăilă, *Introducere în lingvistica și filologia românească*, București, 1978 (p. 118, 128, 130, 262);
- *Istoria lingvisticii românești* (coord. Iorgu Iordan), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978 (p. 159, 240, 244);
- *Current Trends in Romanian Linguistics* (edited by A. Rosetti and Sanda Golopenția Eretescu), București, Editura Academiei Române, 1978 (cap. *Romanian Vocabulary and Etymology* /Th. Hristea/ și *Romanian Dialectology and Sociolinguistics* /Magdalena Vulpe/; passim);
- *Tratat de dialectologie românească* (coord. Valeriu Rusu), Craiova, Editura „Scrisul românesc”, 1984 (p. 138, 163, 207, 620, 761, 799, 841);
- *Lexikon der Romanistischen Linguistik* (hrsg. von G. Holtus, M. Metzeltin, Ch. Schmitt), Band III, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1989 (p. 80, 100, 195-196, 422, 479);
- Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, București, Editura SAECULUM I. O., 2001, vol. III, p. 56-58.

Iași, februarie 2017

Adrese, telefoane: Str. Codrescu, nr. 2, 700483 Iași - 6;
tel. 0232.267 597

E-mail: steliand@uaic.ro;

Privat: Bulevardul Copou, nr. 32, 700482 Iași - 6;
tel. 0232. 213 742; 0741.112 874

Titluri, distincții; omagii

A

- Diplomă de acordare a titlului de „învățător”, cu mențiunea „excepțional”, din 7 ianuarie 1955, după absolvirea, cu diplomă de merit, ca șef de promoție, în iunie 1954, a „Școlii Pedagogice de băieți” din comuna Șendriceni, regiunea Suceava;
- Diplomă de merit, din 31 iulie 1958, la absolvirea, ca șef de promoție, a secției de Limba și literatura română a Facultății de Filologie, Istorie, Filozofie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;
- Diploma de „doctor în filologie”, acordată de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, la data de 1 noiembrie 1974;
- Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române pe anul 1978, pentru lucrarea *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*. De menționat și distingerea, cu premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, pe anul 2014, a vol. IV din „Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina” (Stelian Dumistrăcel coautor și coordonator al lucrării);
- „Diploma de onoare” a Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București al Academiei Române, cu prilejul împlinirii a 60 de ani de la înființarea

Respect acestui Institut și a sesiunii omagiale dedicate acestui eveniment (28 septembrie 2009);

– Statutul de membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași (2010);

– Titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității „Dunărea de Jos” din Galați (5 mai 2011);

– Titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității „Alec Russo” din Bălți (Republica Moldova; 29 martie 2012);

– Acordarea, la pensionare, de la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” (1 ianuarie 2014), prin decizie a Prezidiului Academiei Române, a „indemnizației de merit”.

B

B¹. La împlinirea vârstei de 65 de ani

Portret *Stelian Dumistrăcel*, semnat de Mircea Ciubotaru, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide»”, anul III, nr. 3, iulie-septembrie 2002, p. 10-11.

B². La împlinirea vârstei de 70 de ani

a) Secțiunea aniversară „In honorem prof. Stelian Dumistrăcel”, la Simpozionul internațional „Români majoritari / Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice”, organizat de Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” (19-21 septembrie 2007), secțiune ale cărei lucrări au fost moderate de Ion-Horia Bîrleanu, fost student al lui St.D. și membru al echipei de

teren conduse de acesta în anchetele pentru „Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina”.

b) Secțiune aniversară în „Revistă de lingvistică și știință literară”, Chișinău, 2007, nr. 3-4, p. 120-126.

c) Secțiune aniversară intitulată „Stelian Dumistrăcel – 70”, în revista „Limba română” de la Chișinău (p. 97-146), sub îngrijirea redactorului-șef, Alexandru Bantoș, și a lui Cristinel Munteanu, secțiune care, pe lângă un „Fișier bibliografic”, un articol al sărbătoritului („Însemnări din perspectiva deontică a limbajului: aplicații pe discursul public”) și un interviu al acestuia, intitulat „Cercetarea lingvistică îi poate furniza cititorului lecturi de conștientizare, pe diferite planuri, a însăși condiției umane”, consemnat de Cristinel Munteanu, cuprinde articole omagiale semnate de colegi din Iași și din alt centre universitare, după cum urmează: Mircea Ciubotaru, *Portret aniversar*; Vasile D. Țăra, *O remarcabilă și distinctă personalitate a lingvisticii românești*; Eugen Beltechi, *Unul din cei mai avizați specialiști în problematica dialectologiei*; Cristinel Munteanu, *Un veritabil tratat de lingvistică a textului* [studiul monografic *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentativa instituirii comuniunii fatice prin mass-media*]; Dan S. Stoica, *Défense et illustration* [vol. *Limbaajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*]; Rodica Zafiu, *Interpretarea limbajului jurnalistic*.

d) Rubrica *La aniversare*, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «A. Philippide»”, VIII, nr. 3 (iulie-septembrie 2007), rubrică în care Ion-Horia Bîrleanu a semnat articolul „STELIAN DUMISTRĂCEL: Omul de dincolo de cuvinte, cuvintele de dincolo de om” și au fost publicate

Respect selecții din articolele apărute în revista „Limba română” (numărul menționat anterior), semnate de Cristinel Munteanu, Vasile Țâra, Eugen Beltechi și Mircea Ciubotaru, ca și o scrisoare de salut din partea Facultății de Filologie a Universității „Alecă Russo” din Bălți, semnată conf. univ. dr. Maria Șleahțișchi, decanul Facultății de Filologie, prof. univ. dr. hab. Gheorghe Popa, șeful Catedrei de Limba Română și conf. univ. dr. Nicolae Leahu, șeful Catedrei de Literatură Română și Universală (p. 10-13).

e) Volumul *Discursul repetat între alteritate și creativitate. Volum omagial Stelian DUMISTRĂCEL* (Iași, Institutul European, 2007, 366 p.), coordonat de Cristinel Munteanu, fost student și masterand la Universitatea „Dunărea de Jos”, doctorand la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. De o proiecție originală, având în vedere, în primul rând, omagierea Magistrului Eugeniu Coșeriu, ca și reflectarea de rezultate ale școlii ieșene de cercetare inițiate de Stelian Dumistrăcel, de orientare coșeriană, intitulată „Tehnica liberă a vorbirii și discursul repetat”, volumul, după un „Preambul”, reprezentat de publicarea studiului coșerian *Principiile lingvisticii ca știință a culturii*, este structurat pe două mari părți:

I. *Întru omagierea Magistrului Eugeniu Coșeriu*, cu două secțiuni, 1. „În spiritul principiului tradiției” (semnează Stelian Dumistrăcel, *Revenirea la fondatori: «faticul» din perspectiva funcției «de apel» a limbajului și a delimitării stilurilor «funcționale»*; Cristinel Munteanu, *Sinonime frazeologice obținute prin procedeul variației sinonimizative*; Petronela Savin, *De la Eugeniu Coșeriu la Stelian Dumistrăcel pe tere-nul «discursului repetat»*); 2. „Discursul repetat și tehnica

liberă a vorbirii: aplicații coșeriene”, reprezentând contribuții tematice ale unor doctoranzi ai prof. Dumistrăcel (Ileana Alexandrescu-Voicu, Brîndușa Amălânței, Ionel Apostolatu, Monica Bilaucă, Ștefana Oana Cortea Neamțiu, Ionel Iloae, Constantin Mărcușan, Cristinel Munteanu, Gina Necula, Harieta Topoliceanu, Casia Zaharia).

II. *Stelian Dumistrăcel la 70 de ani*, parte care se deschide prin interviul menționat anterior, „Cercetarea lingvistică îi poate favoriza cititorului lecturi de conștientizare, pe diferite planuri, a înseși condiției umane” și este structurată pe secvențele:

- *Crochiuri*, prefată de Dan Mănucă, „O aniversare pilduitoare”, și cuprinde articolele omagiale semnate de colegi ai prof. Dumistrăcel ale căror nume au fost menționate mai sus, la B, 1. I, b (am menționat colaborarea coordonatorului acestui volum, Cristinel Munteanu, la realizarea secțiunii aniversare din revista „Limba română”).

- *Opinii asupra operei* [lui St. D.] *prin recenzii sau prezentări ale cărților publicate*, secvență asupra profilului căreia cităm câteva considerații semnate de prof. Dan Stoica:

Cea de-a doua secțiune a părții a II-a, *Opinii asupra operei...*, adună semnături «de ieri și de azi», voci încă sonore (la propriu) alături de voci care vin din lumea de dincolo. Primele, cu forța dată de recunoașterea prezentului, celelalte, cu forța dată de eternitate. Nu le mai prezint în ordine alfabetică, ci mă țin după ordinea în care apar în volum: Al. Graur, Dorin Urișescu, Haralambie Mihăescu, Elena Comșulea, Lucia Cireș, Liviu Antonesei, Mircea Ciubotaru, Valentina Corcimari, Rodica Zafiu, Dan S. Stoica, Cristinel Munteanu. Sunt salutate în aceste scrieri critice importanța lucrărilor